رشد صنعت زعفران در بیرجند، جهشی در تولید نیشکر و کاهش ۶۰ درصدی مصرف آب

ساعد شفیعی‌زاده □ گزارش ویژه

بیرجند ـ ۱۰ تیر ۱۴۰۱: در حالی که بسیاری از مناطق کشور با کاهش بارندگی و افت سطح آب‌های زیرزمینی دست‌وپنجه نرم می‌کنند، شهرستان بیرجند در سال‌های اخیر توانسته است با تغییر الگوی کشت و گسترش روش‌های نوین آبیاری، هم تولید نیشکر را افزایش دهد و هم مصرف آب را به‌طور چشمگیری کاهش دهد. این تجربه اکنون توجه بسیاری از کارشناسان کشاورزی را به خود جلب کرده است.

به گزارش خبرنگار ما از بیرجند، در سال زراعی ۱۴۰۰ـ۱۴۰۱ سطح زیر کشت نیشکر در این شهرستان به ۶۸۰۰ هکتار رسیده است؛ رقمی که در ۱۲ سال گذشته بی‌سابقه بوده است. در همین مدت، میزان آب مصرفی برای هر تن محصول نیز از حدود ۱۸۰ مترمکعب به کمتر از ۷۰ مترمکعب رسیده است. به گفته مسئولان، این تغییر نه‌تنها فشار بر منابع آبی را کم کرده، بلکه سود خالص کشاورزان را نیز تقریباً دو برابر کرده است.

مهندس فرهاد نیک‌پی، مدیر جهاد کشاورزی بیرجند، در توضیح این تحول گفت: «ما به کشاورزان نگفتیم نیشکر نکارید. گفتیم چگونه بکارید.» او افزود که در گذشته بسیاری از باغداران و زارعان منطقه به دلیل سودآوری بالای نیشکر، بدون توجه به ظرفیت آبی زمین‌های خود، سطح زیر کشت را گسترش داده بودند. نتیجه آن بود که در برخی دشت‌ها سطح آب زیرزمینی سالانه بیش از ۱۲ متر پایین رفت.

در پاسخ به این وضعیت، از سال ۱۳۹۸ طرحی با عنوان «اصلاح الگوی مصرف آب در نیشکر» در ۲۱ روستای شهرستان اجرا شد. در این طرح، کشاورزان به‌جای آبیاری غرقابی سنتی، به سامانه‌های قطره‌ای زیرسطحی مجهز شدند. هزینه هر هکتار حدود ۹۵۰ میلیون ریال برآورد شده بود که بخشی از آن را دولت پرداخت کرد. در عین حال، کشاورزان متعهد شدند که در ۵ سال نخست، کاهش مشخصی در مصرف آب ثبت کنند.

خانم مریم تاجیک، یکی از کشاورزان روستای چاه‌سنگ، که ۱۴ هکتار زمین دارد، می‌گوید در سال نخست با تردید زیاد وارد طرح شده است. او می‌گوید: «همسایه‌ها می‌گفتند دارم پول را هدر می‌دهم، چون لوله‌ها گران بود و نصب آن دردسر داشت. اما امسال دیدند که محصول من نه‌تنها کم نشده، بلکه بیشتر هم شده است.» به گفته او، هزینه آب‌بها نیز برای او تقریباً نصف شده است.

با این حال، همه کشاورزان با این تغییر همراه نبوده‌اند. برخی از زارعان خرده‌پا می‌گویند هزینه اولیه اجرای سامانه‌های نوین برای آن‌ها سنگین است و بدون وام کم‌بهره امکان گسترش ندارد. آقای رضا سرخه‌ای از زارعان روستای دشت‌بید نیز گفت که بسیاری از همسایه‌ها هنوز به روش قدیمی آبیاری می‌کنند و تا زمانی که همه همکاری نکنند، صرفه‌جویی یک نفر کافی نیست.

مسئولان استانی می‌گویند برای رفع این مشکل، تعاونی‌های آبیاری تشکیل شده‌اند تا کشاورزان بتوانند با خرید گروهی لوازم و تقسیم هزینه نگهداری، بار مالی را کاهش دهند. به گفته مدیرعامل شرکت کشت و صنعت زعفران بیرجند، این شرکت نیز ۳۰۰ هکتار از زمین‌های خود را به الگوی کم‌آب‌بر اختصاص داده است.

کارشناسان می‌گویند اگر این روند ادامه یابد، بیرجند می‌تواند به یکی از نمونه‌های موفق سازگاری کشاورزی با کم‌آبی در ایران تبدیل شود. با این حال، آن‌ها هشدار می‌دهند که بدون کنترل برداشت از چاه‌های عمیق، هر صرفه‌جویی در سطح زمین ممکن است با افزایش برداشت در عمق جبران شود.

کشت گیاهان دارویی در ۱۲ روستای بخش کوهسرخ

۶۰ هکتار زمین زیر کشت رفت

کوهسرخ ـ ۶ آبان ۱۴۰۲: در ۱۲ روستای بخش کوهسرخ، از ابتدای مهرماه ۶۰ هکتار زمین زیر کشت گیاهان دارویی رفته است. این طرح با همکاری جهاد کشاورزی شهرستان و ۴۱ خانوار روستایی اجرا می‌شود. بیشتر کشاورزان پیش‌تر گندم و جو کاشته بودند.

مهندس فرهاد نیک‌پی، مدیر جهاد کشاورزی شهرستان کوهسرخ، گفت: «کشت گیاهان دارویی برای خانوارهای کم‌زمین گزینه مناسب‌تری است و نیاز آبی کمتری نسبت به گندم دارد.» او افزود که ۱۵ هکتار از این زمین‌ها به کشت گل گاوزبان و بقیه به بابونه و نعناع اختصاص یافته است.

به گفته مسئولان، ۲۳ خانوار از ۴۱ خانوار شرکت‌کننده در طرح زنان سرپرست خانوار هستند. مریم تاجیک، یکی از این کشاورزان، گفت: «شوهرم سال گذشته فوت کرد و زمین را رها کرده بودیم. حالا دوباره امیدوار شده‌ایم.» او ۱۲ هکتار زمین دارد.

بر اساس توافق‌نامه، جهاد کشاورزی ۵۰ درصد هزینه بذر و کود را پرداخته و ۵ کارشناس هر ۱۰ روز یک‌بار از مزارع بازدید می‌کنند. مهندس نیک‌پی گفت: «هدف ما فقط کشت نیست، بلکه ایجاد تعاونی است تا کشاورزان بتوانند محصول را مستقیم بفروشند.»

برداشت اول از اواسط آذر آغاز می‌شود. مسئولان پیش‌بینی کرده‌اند تولید خشک این گیاهان در سال نخست به ۱۸۰ تن برسد. اگر قیمت‌ها ثبات داشته باشد، سود خالص هر هکتار برای کشاورز حدود ۴۰ میلیون تومان برآورد شده است.

۲۱ خانوار عشایر به مناطق ییلاقی کوه‌سفید کوچ کردند

حرکت ۵ هزار رأس دام از دشت‌های زمستانی

کوه‌سفید ـ ۱۲ مهر ۱۴۰۲: ۲۱ خانوار عشایر با ۵ هزار رأس دام از دشت‌های زمستانی به مناطق ییلاقی کوه‌سفید کوچ کردند. این کوچ روز شنبه آغاز شد و پیش‌بینی می‌شود ۱۰ روز طول بکشد. مسیر کوچ ۱۲۰ کیلومتر است و از ۹ گردنه کوهستانی می‌گذرد.

به گفته مسئولان، ۳۴۰ رأس از دام‌ها در مسیر تلف شده‌اند. دلیل اصلی آن سرمای شبانه و نبود علوفه در ارتفاعات بالای ۲۸۰۰ متر اعلام شده است. دامپزشکان ۱۲ تیم درمانی همراه کوچ‌نشین‌ها فرستاده‌اند تا از شیوع بیماری جلوگیری کنند.

۱۲ هزار نهال در ۴۰ هکتار کاشته شد

طرح احیای جنگل‌های بلوط در ارتفاعات کوه‌سفید

کوه‌سفید ـ ۱۲ مهر ۱۴۰۲: ۱۲ هزار نهال بلوط ایرانی در ۴۰ هکتار از ارتفاعات کوه‌سفید کاشته شد. این طرح با همکاری اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان کوه‌سفید و ۶۰ داوطلب محلی اجرا شد. بیشتر نهال‌ها در دامنه‌های جنوبی کوه‌سفید، در ارتفاع ۲۲۰۰ تا ۲۶۰۰ متری، کاشته شده‌اند.

به گفته مسئولان، ۳۴۰ رأس از دام‌ها در مسیر تلف شده‌اند. دلیل اصلی آن سرمای شبانه و نبود علوفه در ارتفاعات بالای ۲۸۰۰ متر اعلام شده است. دامپزشکان ۱۲ تیم درمانی همراه کوچ‌نشین‌ها فرستاده‌اند تا از شیوع بیماری جلوگیری کنند.

۱۲ هزار نهال در ۴۰ هکتار کاشته شد

طرح احیای جنگل‌های بلوط در ارتفاعات کوه‌سفید

کوه‌سفید ـ ۱۲ مهر ۱۴۰۲: ۱۲ هزار نهال بلوط ایرانی در ۴۰ هکتار از ارتفاعات کوه‌سفید کاشته شد. این طرح با همکاری اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان کوه‌سفید و ۶۰ داوطلب محلی اجرا شد. بیشتر نهال‌ها در دامنه‌های جنوبی کوه‌سفید، در ارتفاع ۲۲۰۰ تا ۲۶۰۰ متری، کاشته شده‌اند.